

Datum
2005-09-19

Ärendenummer
511-8763-02

**SKÖTSELPLAN FÖR NATURRESERVATET VEDÅSA I LJUNGBY
KOMMUN**

A ALLMÄN BESKRIVNING

1. Administrativa data

Namn: Vedåsa

Objektnummer: 07-1421

Kommun: Ljungby

Församling: Agunnaryd

Läge: Cirka 1 km söder om Agunnaryds kyrka

Gränser: Se gränsbeskrivning, bilaga 3

Areal: 368,2 ha

Fastigheter: Se sakägarförteckning, bilaga 4

Förvaltare: Skogsvårdsstyrelsen
Jönköping-Kronoberg

Ekonomisk karta: 4379, 4389

Riksobjekt nr: Naturvård NRO07011
Friluftsliv FG2

Naturtyper:

nuvarande	(blivande)	areal
Vatten, våtmark och kantskog		198,3 ha
Ädellövskog		33,3 ha
Lövsumpskog		27,9 ha
Lövblandad barrskog		17,7 ha
Barrskog	(blivande lövskog)	11,1 ha
Betad skog		54,8 ha
Åker		18,6 ha
Betesmark		6,5 ha
<hr/>		
Totalt		368,2 ha

Produktiv skogsmark: 141,8 ha

2. Syftet med reservatet

Syftet med reservatet är att bibehålla och utveckla den mångfald av olika naturtyper som förekommer inom reservatet i form av en mosaik av vattenmiljöer, öppna välhävdade marker, slutna ädellövskogar, samt övergångszoner, så att organismer knutna till dessa miljöer kan leva vidare och öka i mängd. Naturvärdena i området är knutna till välhävdade betesmarker, betad skog, äldre grova ädellövträd, ädellövskogar, våtmarker, videbevuxna stränder och vattenmiljöer. I området skall det även skapas förutsättningar för ett rikt fågelliv. Lekplatser och uppväxtplatser för den hotade fiskarten mal (*Silurus glanis*) skall bevaras och förbättras.

Allmänhetens möjligheter till rekreation i ett naturskönt område skall främjas i den utsträckning det är förenligt med kravet på orördhet och ostördhet i reservatet och med hänsynstagande till pågående jordbruksdrift och boende i området. Dessutom skall ett urval av kulturhistoriska spår i området vårdas.

Skötselåtgärderna syftar till att åkrar skall brukas och betesmarker och betad skog skall hävdas på ett sådant sätt att landskapets variation mellan öppna hävdade marker och övergången till skogsbryn och slutna trädbestånd kan bibehållas i framtiden. I övrig skog skall trädåldern och andelen död ved, samt andelen löv på sikt öka. Våtmarkerna skall bibehållas öppna. Videbuskage utmed stränderna skall tillåtas att finnas kvar och utvecklas till förmån för malen.

3. Beskrivning av området

Natur

Området Vedåsa utgörs av en mosaik av olika naturtyper. Här finns vidsträckta våtmarker utmed Helge å, Agunnarydssjön och sjön Möckeln. Helge å och sjöarna är oreglerade vilket gör att naturliga vattenståndsfluktuationer förekommer. Agunnarydssjön och Möckeln sänktes på 1860- respektive 1850-talet.

Möckeln är sänkt med hela 1,85 meter och den gamla strandlinjen är tydlig på flera ställen utmed sjön och våtmarkerna. Sjösänkningen har gett upphov till långsträckta grunda bottnar och våtmarker. Vegetationen i de grunda bottenarna i södra delen av Agunnarydssjön och i hela Vedåsaviken växlar mellan gungflyn med vitmossor, starrkärr och vidsträckta bladvassar. Den naturliga variationen i vattenståndet utgör en förutsättning för att våtmarkerna skall bibehållas öppna.

Berggrunden utgörs av gnejs med inslag av grönsten i mindre massiv som utgör kullar i terrängen. En rullstensås med barrskogsbeklädda kullar i Agunnarydssjön fortsätter söderut med en tydlig åsrygg förbi Rönnäs och vidare ner genom Vedåsaviken till den med blandskog bevuxna Fårön. Flacka avlagringar fortsätter sedan utmed den norra strandzonen och en låg rullstensås skiljer av Lillsjön från Möckeln.

Våtmarkerna har stor betydelse för fågellivet i området. Många fågelarter hittar sin föda i de insektsrika våtmarkerna och för andra fågelarter är det buskage och strandsnår som utgör viktiga livsmiljöer. Förutom flera arter av änder och vadarfåglar finns den rödlistade fågelarten mindre hackspett (*Dendrocorpus minor*). De rödlistade fågelarterna småfläckig sumphöna (*Porzana porzana*) och årta (*Anas querquedula*) noterades i området på 1970-talet.

Sjöarnas grunda bottnar och Helge ås videbevuxna åkanter utgör lek och uppväxtplatser för den hotade fiskarten mal (*Silurus glanis*). Helge ås vatten-system utgör ett av Sveriges viktigaste områden för malen.

Våtmarkerna omges av sumpskogar, dungar med ädel-lövskog och betesmarker. Odlingslandskapet är småskaligt och variationsrikt. Den betade skogen vid Vedåsa är ett av länets få områden som fortfarande har karaktären av äldre utmarksbete. På flera ställen betas småkärr och strandmiljöer av nötkreatur och till viss del av häst. Den stora variationen i landskapet med slutna skogsbestånd, naturskog, åkermark, betade marker, hamlade träd och

brynmiljöer gör att här finns ett stort antal livsmiljöer för olika typer av växter och djur.

I den betade skogen är svampfloran rik med bl.a. sex rödlistade svamparter. I den betade skogen finns även flera vedlevande skalbaggsarter. Totalt har 14 olika arter bland rödlistade skalbaggar hittats i området Vedåsa.

Det mosaikartade landskapet utgör en viktig livsmiljö för fladdermöss. Stor fladdermus och nordisk fladdermus har konstaterats i området.

Kärlväxtfloran är rik, det finns både hävdgynnade arter såsom slåttergubbe, trubbdaggekåpa, ängsvädd och blåsuga, samt krävande lundväxter såsom blåsippa, ormbär, tandrot och vårärt. I våtmarkerna växer bl.a. strängstarr och smalkaveldun som är ovanliga arter.

Även moss- och lavfloran är rik, många av arterna är beroende av ädellövträd och gamla grova träd samt död ved. Två rödlistade lavar har hittats i området och ett flertal naturvårdsintressanta mossor och lavar (se vidare, bilaga 7 till beslut).

Kultur

Stora delar av området har tidigare varit slåttermark och lövtäkt har bedrivits i området, vilket de gamla hamlade träden vittnar om. Området är rikt på fornlämningar bl.a. finns här flera stora områden med fossil åkermark. Vid Helge å finns lämningarna efter en skans bestående av en husgrund och tre gropar vid Garpholmen, samt resterna efter en borg med husgrunder och vallgrav vid Källarholmen. På högsta krönet vid Vedåsa finns två gravrösen. Vid en annan hög moränrygg vid Grävlingahiet finns en närmast rund stensättning. Dessutom finns en äldre milstolpe belägen på fastigheten Rönnäs intill den gamla vägen.

Stenmurar och odlingsrösen visar hur markerna i området har nyttjats i äldre tider. Stora områden utgörs av fossil åkermark med tydliga parceller, där åkerhak och terrasskanter är tydligt markerade. Det mest anmärkningsvärda av dessa områden ligger i

norra delen av reservatet på f.d. prästgårdens marker. Den äldre åkermarken har övergivits och har övergått till att nyttjas som slåttermark för att därefter bli betesmark eller skog. Även öar i Möckeln utnyttjades för slåtter (se bilaga b, historiska kartor från år 1859 och år 1781). Vid Store udde (Rönnäs 1:2) finns resterna av en gammal ångssåg, samt en timmerränna.

Friluftsliv

En kanotled passerar genom reservatet via Helge å. I söder inom skötselområde 5 finns ett område med båtplatser och flytbryggor som nyttjas av ett flertal boende i området. I övrigt finns inga befintliga anordningar för friluftslivet.

4. Tillgänglighet

Området ligger på ömse sidor om den allmänna vägen 124 och är lätt att nå.

5. Känslighet för slitage och störningar

Fågellivet i området är känsligt för störningar. Områdets karaktär gör dock att det inte är möjligt att gå iland och störa fågellivet i de mest känsliga områdena som utgörs av våtmarker. En ökad frekvens av kanotister som färdas i stora grupper kan dock utgöra en störning för fågellivet. Motorbåtstrafik med hög frekvens och höga hastigheter kan utgöra ett hot mot malen genom påverkan på malens lek- och uppväxtplatser.

Besökare bör ledas till iordningställda stigar för att minska påverkan på djurlivet och för att undvika konflikter med den pågående jordbruksdriften och boende i området.

6. Genomförda inventeringar

Inventering av Vedåsa och Ramsås/Åshuvud, naturvärdesutredning och synpunkter på skötsel, Pro Natura, Ola Bengtsson 2002.

Möckelnområdets Fågelfauna, Sven G Nilsson, Länsstyrelsen i Kronobergs län 1980.

Datum
2005-09-19

Ärendenummer
511-8763-02

Fornminnesinventeringen 1995, Riksantikvarieämbetet.

Kronobergs Natur, naturvårdsprogram för Kronobergs län, Länsstyrelsen 1989.

Våtmarker i Kronobergs län, Länsstyrelsen i Kronobergs län 1987.

Skogsvårdsstyrelsens nyckelbiotopsinventering. (startade 1993 och pågår fortfarande, inventerings- skikt uppdateras fortlöpande, se www.svo.se underrubriken "skogens pärlor").

Malbiotoper i Möckelnområdet, Inventering och prov- fiske sommaren 2001, Länsstyrelsen i Kronobergs län 2001.

Malbiotoper i Möckelnområdet, Inventering och prov- fiske etapp 3 sommaren 2003, Länsstyrelsen i Kronobergs län 2004.

Ängs- och hagmarker i Ljungby kommun, Annika Smålander, Jörgen Andersson, Märta Ohlsson, Länsstyrelsen i Kronobergs län 1994.

B SKÖTSEL

1. Skötsel mål för att uppnå gynnsam bevarandestatus

Arealen åkermark skall bibehållas och brukas med ekologiska brukningsmetoder i framtiden. Arealen hävdad betesmark skall bibehållas och skötas på ett sådant sätt att hävdgynnade växter och djur kan leva kvar och öka i mängd.

Arealen betad skog skall bibehållas och brynmiljöer med en varierad träd- och buskvegetation skall skapas mot omgivande öppen mark.

Arealen lövskog skall på sikt öka genom att en del befintliga barrbestånd successivt avlägsnas och ersätts av ädellövskog eller på fuktig mark av triviallövskog. Helge å skall omges av en kantzon med videsnår och lövträd med undantag för de platser där djuren betar ända ner till strandkanten.

Datum
2005-09-19

Ärendenummer
511-8763-02

Andelen tall inom området skall på sikt bibehållas.

Andelen äldre grova träd och andelen död ved skall på sikt öka i området. Hamlingstraditionen skall föras vidare genom att lämpliga unga lövträd på lämpliga platser nyhamlas. Äldre hamlade träd skall så långt det är möjligt restaureringshamlas.

Antalet biotoper med lämpliga lek- och uppväxtplatser för malen skall öka på sikt inom reservatet.

2. Generella riktlinjer och åtgärder

2:1 Hamling

Hamlingstraditionen skall hållas vid liv genom att lämpliga äldre träd som tidigare varit hamlade restaureringshamlas med syftet att förlänga trädens livslängd och genom att unga lämpliga träd i solbelysta lägen nyhamlas. Varje enskilt äldre hamlingsträd måste bedömas individuellt efter sina förutsättningar om det är lämpligt att restaureringshamlas.

2:2 Røjning vid ån

Omkullfallna träd som blockerar båttrafik genom Helge å får flyttas inom reservatet. Träd som utgör hinder för maskiner att komma fram till och ta hand om de omkullfallna träden får, efter samråd med förvaltaren, avverkas. Övrig røjning i ån får ske först efter tillstånd från Länsstyrelsen.

2:3 Gallring i betesmark och betad skog

All naturligt uppkommen död ved i form av lågor, torrakor och grövre grenar skall lämnas kvar på plats. Vindfälle eller döda grenar som påtagligt hindrar bete och påverkar grässvålen negativt eller hindrar framkomlighet på anlagd stig, väg eller åkermark får dock flyttas till annan närbelägen plats inom reservatet.

Fristående gamla träd, såväl ädellöv- som triviallöv, skall frihuggas så att kronorna blir fria från konkurrerande vegetation (t.ex. i skötselområde 15). När det gäller större träd skall trädet huggas fritt minst ca 5 meter från kronans

markprojektion och utåt. Mot söder kan det bli aktuellt att frihugga ytterligare för att stammen skall bli solbelyst. Plantor av ek och andra lövträd skall sparas i den omfattning som behövs för att på sikt trygga föryngringen. Inom 25 meter från vägar och åkrar är det möjligt att efter stämpling av förvaltaren genom frihuggning framhäva träd med naturvärden och ta bort träd som försvårar brukning av åker och riskerar att falla ut över vägar.

I samband med gallringsåtgärder bör mängden död ved ständigt ökas genom att högstubbar lämnas kvar på lämpliga platser. Även grövre stockar kan lämnas som lågor på lämpliga platser, där de inte påverkar markvegetationen eller kulturvärden negativt. Ringbarkning kan vara en metod att öka mängden död ved.

Huvuddelen av ris- och avverkningsrester i samband med gallringsåtgärder i betesmark eller betad skog tas bort omedelbart efter avverkning. Riset får ej ligga kvar över sommarsäsongen för att undvika reproduktionsfällor för insekter som lever på klenved. En del av röjningsavfallet kan lämnas kvar i mindre högar på soliga platser till förmån för svaga populationer av hotade arter som lever på klenare lövträdsgränar och grov död ved. Rishögarna skall läggas på platser där de inte påverkar grässvålen med sina hävdgynnade arter negativt.

Avverkning och gallring bör utföras under perioden 15 juli till 14 april för att inte störa häckande fågel.

Avverkning skall ske på ett sådant sätt att inga körskador i marken uppstår och inga skador tillfogas fornlämningar som är skyddade enligt kulturminneslagen (KML).

Invandrande gran som påverkar övriga trädslag negativt skall tas bort.

2:4 Betestryck

Hävdade gräsmarker såsom, träd och buskbärande hagmarker, kultiverade betesmarker samt gräsbärande ytor i den betade skogen skall vara så väl avbetade vid vegetationsperiodens slut att ingen förna ansam-

las från år till år. Betestrycket skall anpassas på ett sådant sätt att större trampsador på marken undviks. Djuren skall tillåtas att beta ända ut i våtmarkerna.

2:5 Fri utveckling i lövskog

Andelen död ved och trädåldern skall på sikt öka. All naturligt uppkommen död ved i form av lågor, torrakor och grövre grenar skall lämnas kvar på plats. Vindfällan eller döda grenar som utgör uppenbar fara för liv, egendom eller hindrar framkomlighet på väg, flyttas till annan närbelägen plats inom reservatet. Invandrande gran som påverkar övriga trädslag negativt skall tas bort.

2:6 Hantering av stormfälld skog

Den 8-9 januari 2005 drog orkanen Gudrun fram i området och orsakade betydande arealer stormfälld skog. De åtgärder som är aktuella för respektive områden har beskrivits nedan under respektive område.

3. Detaljbeskrivning av skötselområden samt föreskrifter för skötseln av dessa

Hela området är indelat i 15 skötselområden, som redovisas och betecknas i denna beskrivning och på kartan (bilaga a).

Skötselområde 1a-c. Våtmark och vatten (191,7 ha)

Beskrivning: Området utgörs av vattenområdet Helge å mellan Agunnarydssjön och Möckeln samt åns in- och utloppsområde i respektive sjö tillsammans med stora sammanhängande våtmarker utmed ån och sjöarna. Helge å kantas av vidsträckta videbuskage, som utgör en viktig uppväxtmiljö för malen, som är en akut hotad fiskart. De grunda bottnarna i sjöarna utgör viktiga lekområden för malen. Våtmarkerna har stor betydelse för fågellivet.

Kvalitetsmål och skötselområde:

Den naturliga vattenregimen i sjöarna och Helge å skall bibehållas. Större delen av våtmarkerna hålls öppna genom att den naturliga vattenfluktuationen över året bibehålls. Våtmarkerna skall bibehållas i

ett sådant skick att det gynnar ett rikt fågelliv. De öppna våtmarkerna skall omges av lövbevuxna kantzoner där trädåldern och andelen död ved på sikt ökar. Malens lek- och uppväxtmiljöer i form av grunda bottnar och videsnår med väl utvecklade gren och rotsystem skall bevaras.

Våtmarkerna skall betas där det finns förutsättningar för betande djur. Där djur saknas och maderna inte hålls öppna av den naturliga variationen i vattenståndet skall uppkommande träd och buskar hållas efter genom röjning. För att undvika igenväxning kan slåtter ske med större slätteraggregat. Den trädbevuxna kantzonen mot våtmarken skall tillåtas att utvecklas fritt. Vid behov kan konkurrerande gran tas bort. I de delar där rena granbestånd växer ända fram till våtmarken skall dessa på sikt bytas ut mot löv.

Skötselåtgärder: Årligt bete på mader. Återkommande röjningar av uppkommande lövsly efter behov. Ersätta rena granbestånd när dessa uppnått avverkningsmogen ålder med löv. Regelbunden madslåtter när behov föreligger. Röjning av videbuskage utmed ån som hindrar framkomligheten får ske efter samråd med Länsstyrelsen. Ån skall hållas framkomlig för båttrafik (ån räknas som framkomlig vid en bredd om minst 5 m.). Videbuskagen beskäres därvid på ett skonsamt sätt så att malens biotoper inte påverkas mer än nödvändigt. Nedfallna träd som akut hindrar framkomlighet med båt skall tas bort.

Skötselområde 2a-f. Lövsumpskog (triviallöv) (27,9 ha)

Beskrivning: I anslutning till våtmarksområdena finns sumpskogar som domineras av triviallöv. Björk är det dominerande trädslaget men här finns även ek, asp, sälg och andra videarter samt en del tall, områden som idag utgör viktiga häckningsmiljöer för många småfåglar. I skötselområde 2f finns dels resterna av en ångsåg inkl timmerränna samt en båtplats där ca 10 småbåtar (ekor och kanoter) brukar ligga. Området bli torrare när man kommer längre upp på land.

Kvalitetsmål och skötsel mål: Kvalitetsmålet är att lövsumpskogarna skall domineras av lövträd med ett inslag av tall. Trädåldern och mängden död ved skall på sikt öka bl.a. till fördel för många vedlevande insekter. Skötsel målet är fri utveckling med undantag för bortgallring av inträngande gran. I område 2d är målet under den första 20-årsperioden att utveckla en luckig struktur i området som på sikt kan utvecklas till ett olikåldrigt bestånd och att området därefter lämnas för fri utveckling, med undantag för eventuell betesdrift. På fastmarkspartier kan lövskogen med fördel skötas så att lövträden utvecklas till naturvärdesträd. I kantzoner mot öppna ytor kan med fördel unga lövträd frihuggas så att de på sikt utvecklas till grovgreniga hålträd. I omr. 2f skall spåren efter ångsågen och dess verksamhet hållas synliga.

Skötselåtgärder: Inga med undantag för att uppslag av gran tas bort vid behov och att grova lövträd får friställas. Ev bete. Spåren efter ångsågen i område 2f skall vårdas genom extensiv skötsel så att gräs- växt och slyvegetation undviks. Sly som lyfter stenarna tas bort. I området skall den avverkning som måste ske i anslutning till kulturlämningen göras genom plockhuggning. Båtplatsen får underhållas så att en personbil med en liten trailer kan vända.

Skötselområde 3. Betad skog (19,7 ha)

Beskrivning: Store Udde utgörs av betad blandskog som domineras av gran och tall med ett stort inslag av lövträd såsom asp, al, björk och ek. Vegetationen är betespåverkad och trädskiktet har en varierad åldersstruktur.

Kvalitetsmål och skötsel mål:

Kvalitetsmålet är en betad luckig skog med solbelysta gräsbärande ytor där krontäckningen ej får överstiga cirka 70 %. Trädskiktet skall vara varierat både vad gäller trädslag och åldersfördelning. Gran och tall skall tillsammans utgöra cirka 50% och resterande trädskikt skall utgöras av lövträd bland annat björk, ek, al och asp. Andelen gamla träd skall på sikt öka liksom andelen död ved. Skötsel målet är att djurens bete skall skapa en luckig

struktur i skogen. Trädslagsfördelningen och luckigheten skall om behov föreligger justeras genom gallringsåtgärder.

Skötselåtgärder: Betesdrift i skogen. Gran tas bort från strandskogsmiljöerna och från frisk mark så att en luckig struktur med öppna ytor på cirka 25x25 meter bildas. Det är framförallt unga eller medelålders granar som skall tas bort. Lövträd och tall sparas. Gran kan tas bort vid behov om trädskiktet tenderar att sluta sig i strandzonen eller på fastmarken. Avverkningsrester och ris samlas ihop och tas bort. Grövre död ved lämnas kvar i skogen.

Åtgärder efter stormen 2005: Betesdrift skall återupptas. All stormfällad gran i den norra delen av område 3 samt söder om åkern 9k tas ut. Ett område öster om åkern 9k, ca 1 ha, där det sedan tidigare lämnats död ved lämnas orörd.

Skötselområde 4. Lövblandad barrskog (6,3 ha)

Beskrivning: En halvö mellan Malasjön och Helgeås utlopp. Trädskiktet utgörs framförallt av ung till medelålders gran och tall. Inslaget av björk och ek är begränsat. I strandkanten växer en del äldre träd.

Kvalitetsmål och skötsel mål: Om betesdjur finns tillgängliga är kvalitetsmålet en betad luckig skog med solbelysta mindre ytor och med en blandning av tall, gran och olika lövträdsarter där inslaget av äldre träd och död ved på sikt ökar. Alternativt lämnas skogen i huvudsak till fri utveckling.

Skötsel målet är, om skogen betas, att trädskiktet skall öppnas så att en luckig betad skog med solbelysta mindre ytor uppstår. Alternativt, om djur saknas, lämnas området för fri utveckling, med undantag för att gran får gallras bort. De fuktiga partierna skall domineras av lövskog oavsett om skogen betas eller lämnas till fri utveckling.

Skötselåtgärder: Om skogen betas skapas en luckig struktur genom ett uttag av unga och medelålders träd framförallt barrträd i små ytor om cirka 25x25

meter. Uttaget skall ske successivt i minst två omgångar. Om området i huvudsak lämnas åt fri utveckling skall granen hållas efter i fuktiga områden till förmån för lövträd och tall.

Skötselområde 5a-c. Barrskog med lövinslag (11,1 ha)

Beskrivning: Området utgörs av planterad granskog (ca 50 år) samt ett mindre parti med aspskog på fuktig mark. Skogen är första generationen skog på före detta inägomark. Grov ek som tidigare växte i åker och ängskanter har bevarats och växer idag in-trängda i barrbeståndet. Område 5c är en ung granskog (drygt 20 år) med enstaka lövträd.

Kvalitetsmål och skötsel mål: Kvalitetsmålet är en lövskog med stigande trädålder och ökad andel död ved. I området skall det finnas enstaka friställda grovgreniga ekar på lämpliga platser t.ex. i kant-zoner mot öppen mark. Skötsel målet är att granskogen i nästa generation skall ersättas med blandlövskog med ett betydande inslag av ek. Befintlig grov ek skall gynnas så att de på sikt utvecklas till grova hålträd.

Skötselåtgärder: Frihuggning av grova ekar så att ekarnas trädkronor blir fria från konkurrerande vegetation. Successiv avveckling av granen vid av-verkningsmogen ålder, så att ädellöv och även triviallöv kan självföryngras från kanterna. För-yngring av gran skall hållas efter till förmån för ädellöv och triviallöv.

Åtgärder efter stormen 2005: Den stormfällda granen skall tas ut.

Skötselområde 6. Betad lövskog (18,6 ha)

Beskrivning: Medelålders till gammal lövskog som domineras av lövträd såsom ek, lind, asp och sälg. Flera av de gamla lindarna bär spår av hamling. Död ved finns framförallt i form av ihåliga träd, döda grenar och kronor på stående träd. I området finns äldre odlingsssystem och odlingsrösen. Åkerbruket har övergivits och marken har därefter nyttjats för

slätter för att senare bli betesmark. I området har borstskölding (svamp), stor knopplav, orange rödrock (skalbagge) och mindre hackspett noterats, vilka alla är rödlistade arter. Området utgör även en viktig lokal för fladdermöss.

Kvalitetsmål och skötsel mål: Kvalitetsmålet är en betad lövskog med en mosaik av öppna hävdade ytor och buskrika brynmiljöer med rik tillgång på bärande träd- och buskar bl.a. nypon och vildapel. Trädskiktet skall domineras av lövträd, såsom ek, asp, sälg och björk. I brynen skall även finnas friställda grövre träd av framförallt ek och lind. Trädåldern och mängden död ved skall på sikt öka till förmån för vedlevande organismer. Skötsel målet är väl avbetade öppna ytor och av djuren tuktade brynzoner som övergår till mer slutna lövskog. Nyhamling av lind kan ske. Krontäckningen skall ej överstiga 75 %. Brynen skall om behov föreligger tuktas genom röjningar så att det bildas välutvecklade buskbryn.

Skötselåtgärder: Årligt bete som ger välhävdade öppna ytor men tillåter en spontan etablering av buskar i brynzoner. Om behov finns skall området fällindelast för att styra betesdjurens påverkan. Gran skall tas bort kontinuerligt. Brynen kan vid behov röjas för att gynna buskvegetation och enstaka fristående träd. I övrigt lämnas trädskiktet utan åtgärder.

Åtgärder efter stormen 2005: Ambitionen är att både grov och klenare död ved skall ligga kvar i första hand i slänten (olämpligt liggande död ved flyttas till annan plats). Kvarliggande träd kvistas. Cirka tre högar med ris och kvistar får ligga kvar, även de i slänten. Tidigare öppna hävdade ytor skall röjas fram. Inget röjningsavfall får ligga kvar i dessa.

Skötselområde 7. Träd- och buskbärande betesmark (2,8 ha)

Beskrivning: Området får sin karaktär av de gamla lindarna som med sina kandelaberformade kronor vittnar om tidigare hamling. Ängen har vuxit igen

och mellan de åldriga lindarna växer idag yngre lövträd framförallt ek. Ängsvegetationen lever kvar i form av gökärt, ängsvädd, slåttergubbe och den ovanliga trubbdaggkåpan. I skuggigare partier tar lundfloran över. Här finns arter såsom liljekonvalj, vitsippa, lundgröe och ormbär. Den gamla åkermarken hålls öppen genom bete.

Kvalitetsmål och skötsel mål: Kvalitetsmålet är en träd- och buskbärande betesmark där hamlingstraditionen hålls vid liv och där hävdgynnade arter såsom slåttergubbe, trubbdaggkåpa, ängsvädd m.fl. finns representerade. Det glesa trädskiktet skall utgöras av framförallt lind men även av enstaka ekar. Merparten av lindarna skall hamlas kontinuerligt. Skötsel målet är en betad mark där ett urval av de gamla lindarna successivt friställs och restaureringshamlas. Samtidigt skall ung lind bevaras för att vid lämplig storlek nyhamlas.

Skötselåtgärder: Årligt bete. Restaureringsinsatserna skall ske successivt under en 15-20-års period. I första hand skall de gamla lindar som förefaller löpa risk att kollapsa friställas. Detta bör ske i två omgångar med fem års intervall och därefter bör deras kronor beskäras. Även detta kan ske successivt och med några års intervall om det bedöms nödvändigt i det enskilda fallet. För träd som löper en akut risk att kollapsa måste restaureringsprocessen skyndas på. Träd som dör eller faller omkull lämnas kvar i området. Lämpliga lindstubbar skall inhägnas så att uppkommande stubbskott fredas från betesdjuren. De unga lindarna skall sedan nyhamlas när de uppnått lämplig storlek.

Enstaka ekar som växer på lämpliga platser där de inte konkurrerar med lindarna lämnas kvar för att på sikt utvecklas till fristående hagmarksekar. Dessa träd skall friställas så att kronorna kan utvecklas fritt. Om möjligt spara och friställ de äldsta ekarna.

Skötselområde 8a-b. Lövskog (13,2 ha) med inslag av ädellöv

Beskrivning: Blandlövskog med stor artrikedom på före detta inägomark. I området finns äldre odlings-system och odlingsrösen. Åkerbruket har övergivits och marken har därefter nyttjats för slätter för att senare bli betesmark. Aldriga hamlade lindar vittnar om tidigare markanvändning. Här finns även vidkroniga ekar som vuxit upp i en betydligt mer öppen miljö. Trädskiktet är mycket varierat både med avseende på arter och åldersfördelning. Förekomsten av död ved är rik i form av lågor, ihåliga träd, döda genar, samt döda stående träd.

Fornlämningar i form av gravrösen och stensättningar finns på de högst belägna platserna vid Hästabacken och Grävlingahiet. I mer låglänta partier finns spår efter äldre odlingsystem med odlingsrösen och väl utbildade terrasskanter.

Kvalitetsmål och skötselområde: Kvalitetsmålet är en lövdominerad naturskog med rik tillgång på gamla grova lövträd och död ved. Graninslaget skall ej tillåtas överstiga 5 % med avseende på krontäckningen. Skötselområdet är fri utveckling med undantag för att inträngande gran får hållas efter.

Skötselåtgärder: Gran gallras bort vid behov.

Åtgärder efter stormen 2005: Träd som fallit över hävdvunna stigar får flyttas. I övrigt inga åtgärder.

Skötselområde 9a-f, h-n. Åker (18,6 ha). 9g har utgått.

Beskrivning: Ett antal åkrar av varierande storlek som omges av betesmarker och skog. De större åkrarna är totalröjda men här finns även fuktiga odlingar som gränsar till våtmarkerna och mindre åkrar som inte har plöjts upp på länge.

Kvalitetsmål och skötselområde: Kvalitetsmålet är att den öppna arealen skall bibehållas så att andelen brynzoner mot träd- och buskbärande mark bibehålls.

Skötselmålet är fortsatt åkerbruk med ekologiska brukningsmetoder. Åkermarken behöver ej plöjas upp utan kan tillåtas att övergå till permanent betesmark under förutsättning att igenväxning ej sker.

Skötselåtgärder: Åkerbruk eller årligt bete så att arealen öppen mark bibehålls. Slyröjning vid behov, särskilt om marken har övergått till permanent betesmark.

Skötselområde 10a-c. Kultiverad betesmark (3,7 ha)

Beskrivning: Området utgörs av strandzonen och betesmarker intill Helge å på båda sidor om riksväg 124. Merparten av området är öppen mark i form av kultiverade betesmarker som omges av trädgångar med lövträd framförallt ek och björk. I nära anslutning till ån är betesmarkerna fuktiga och växtligheten domineras av starrarter och andra våtmarksväxter. I område 10b finns en båtplats och i västra delen av finns kulturlämningar i form av grunder till kolugnarna. Skötselområdet 10c utgörs av en båtplats och rastplats.

Kvalitetsmål och skötselmål: Kvalitetsmålet är att bibehålla öppen betesmark på före detta odlade ytor och även beta de trädgångar som omger den öppna marken. Ek friställs. Skötselmålet är betesdrift i området söder om väg 124. Norr om vägen lämnas strandzonen för fri utveckling eller om markägaren så vill kan djuren beta ända fram till ån. Kolugnarna skall hållas fria från träd och sly. Båtplatsen vid ån i skötselområde 10c bibehålls i befintligt skick.

Skötselåtgärder: Årligt bete. Eventuellt lövsly som etablerar sig på den öppna marken eller i anslutning till kulturspår, t.ex kolugnarna, röjs bort vid behov. En viss utglesning av träd- och buskskikt får ske efter behov i brynzoner mellan öppen mark och trädbevuxna områden. Träd och buskar som uppenbart hindrar framkomligheten för båtar får tas bort. Inom skötselområde 10c har markägaren rätt att själv sköta träd- och buskskiktet så att rast- och båtplatsen fyller sin funktion.

Skötselområde 11. Strandskog samt åsträcka (6,6 ha)

Beskrivning: Åsträckan med omgivande strandzon som till största delen domineras av planterad granskog men här finns även partier bevuxna med lövskog framförallt björk och al samt hyggen.

Kvalitetsmål och skötsel mål: Kvalitetsmålet är att åsträckan skall omges av en strandzon som är bevuxen med lövskog. Närmast ån skall videbuskagen få breda ut sig till förmån för den hotade malen. Skötsel målet är att avveckla granskogen efter hand och ersätta den med lövskog.

Skötselåtgärder: Successiv avverkning av granskogen. Ingen ny barrskog skall tillåtas komma upp i strandzonen. Videsnåren skall utvecklas fritt med undantag för att en viss röjning får ske för att möjliggöra båttrafik i ån.

Skötselområde 12 har utgått.

Skötselområde 13a-c. Ädellövskog (15,7 ha)

Beskrivning: Tre områden med ädellövskog i nära anslutning till odlingslandskapet vid Rönnäs gård och f.d. Agunnaryds prästgård. Skötselområdena 13a och 13b utgör förstärkningsytor som på sikt kan förstärka de naturvärden som finns runt Rönnäs gård och f.d. Agunnaryds prästgård. Dessa områden har ett betydligt yngre trädskikt med framförallt ek och lind men även andra lövträd såsom asp och björk förekommer.

Kvalitetsmål och skötsel mål: Kvalitetsmålet är en olikåldrig ädellövskog rik på gamla träd och död ved. Skötsel målet är att gamla grovgreniga ädellövträd skall friställas och brynzoner skall skapas mot intilliggande betes- och åkermarker. I kantzoner mot öppna ytor kan med fördel unga ädellövträd frihuggas så att de på sikt utvecklas till grovgreniga hålträd. Invandrande gran skall hållas efter. Områdena kan betas om resurser finns.

Skötselåtgärder: Röjning av gran samt frihuggning av äldre grova lövträd samt blivande jätteträd. Skapa olikåldrighet. Längst i söder gallras triviallöv för att gynna sälg och asp. Gynna brynbildning i kanterna. Bete vore positivt. I kanten mot vägen framhuggs träd med naturvärden.

Åtgärder efter stormen 2005: Rotvältorna som syns från vägen sågas av och får falla tillbaka.

Skötselområde 14. Ädellövskog (4,3 ha)

Beskrivning: Området har tidigare varit slåttermark, vilket gamla hamlade lindar vittnar om. I området finns en rik lundvegetation med bl.a. tandrot, blåsipppa och vårärt. Den rika jordmånen och tillgången på gammal död ved ger en rik svamp-, moss-, och lavflora t.ex. krävande arter såsom svart trumpetsvamp, orangehättan, de rödlistade arterna spinnfingersvamp och lindskål, samt lunglav, bårdlav och trädporcella. Skogen erbjuder lämpliga miljöer för vedlevande insekter, såsom långhorningen tvärbandad lindbock och den lilla kortvingen *Hapalarea pygmaea*.

Kvalitetsmål och skötselområde: Kvalitetsmålet är ädellövsskogsdominerad naturskog där andelen äldre träd och död ved på sikt ökar. Trädskiktet får utvecklas fritt.

Skötselåtgärder: Slyröjning varje eller vartannat år.

Skötselområde 15. Betad skog (16,5 ha)

Beskrivning: I området finns vidsträckta äldre odlingsystem med odlingsrösen och stensträngar. Odlingsytorna är anlagda i parceller som skiljs åt av sten- och jordvallar, samt terrasskanter. Åkerbruket har övergivits och marken har därefter troligen nyttjats för slätter och bete. Idag är området bevuxet med lövskog och används som betesmark.

Träd- och buskskiktet är luckigt och olikåldrigt och består av flera olika arter, framförallt ek och lind men även asp, rönn, hassel och i strandkanten finns en del äldre gran. I kantzoner mot väster finns flera hagmarksekar med vida kronor. I området finns redan idag en god tillgång på död ved. Markvegetationen karaktäriseras av stora mängder blåsippta och liljekonvalj.

Kvalitetsmål och skötsel mål: Kvalitetsmålet är en betespåverkad luckig skog med en artrik svampflora och med en rik förekomst av insekter. Trädåldern och andelen död ved skall öka. Skötsel målet är att bibehålla den luckiga strukturen i området genom betesdjurens påverkan och genom röjningar så att brynmiljöer och solbelysta ytor skapas. Röjningar bör där det är möjligt, utan att naturvärdena påverkas negativt, ske så att parcellstrukturen i området framträder tydligare. Trädslagsfördelningen skall bibehållas.

Skötselåtgärder: Årligt bete. Trädskiktet skall öppnas upp genom röjning av tidigare öppna ytor såsom äldre åkerytor. Syftet är att skapa små solbelysta ytor och solbelysta bryn med äldre friställda lövträd. Betespräglade äldre granar skall sparas. En mindre grusväg genom området fram till den privata båtplatsen får anläggas av markägaren i samråd med förvaltaren om behov föreligger.

Skötselområde 16a-g. Lövblandad barrskog (11,3 ha)

Beskrivning: Skötselområdet omfattar Långöarna och öarna väster om Vedåsa, samt Källarholmen med omgivande skogsmark. Flera av öarna utgörs av långsträckta isälvssediment. Öarna är bevuxna med en blandskog av främst gran, tall, björk och asp. De flesta träden är medelålders, men även äldre träd förekommer. Förekomsten av död ved i anslutning till våtmarksmiljöer utgör goda förutsättningar för vissa vedlevande skalbaggar. En del av öarna är svårtillgängliga vilket gör dem till utmärkta häckningsmiljöer för många fåglar. På Källarholmen finns en medeltida borganläggning med två husgrunder och en vallgrav.

Kvalitetsmål och skötsel mål: Kvalitetsmålet är en naturskog som med ökad trädålder och ökad mängd död ved utgör livsmiljö för fåglar, insekter och växter. Skötsel målet är fri utveckling med undantag för att vegetation på fornlämningen vid Källarholmen hålls efter.

Skötselåtgärder: Murar och vallgrav i fornlämningsområdet skall hållas fria från vegetation som kan skada anläggningarna. Gran får röjas bort om den konkurrerar med tall och löv.

C ANORDNINGAR FÖR FRILUFTSLIVET OCH INFORMATION

Inom reservatet Vedåsa skall friluftslivets intressen tillgodoses i den utsträckning det är förenligt med pågående jordbruksdrift och i den mån det är förenligt med kravet på ostördhet och med hänsyn till boende i området.

Reservatet bör skyltas från den allmänna vägen 124. Två parkeringsplatser anordnas, en i söder i anslutning till vägen mot Marsholm och en norr om den allmänna vägen 124 i anslutning till den befintliga p-fickan. Lokaliseringen av P-platserna skall utredas närmare av förvaltaren och fastställas genom särskilt beslut av Länsstyrelsen. I anslutning till p-platserna skall information finnas om reservatet. Två markerade stigar anordnas, en i södra delen genom Vedåsas betade skog och lövnaturskog, samt en norr om väg 124 på f.d. prästgårdens marker. Stigarna skall anordnas på ett sådant sätt att störningskänsliga områden undviks och konflikter med jordbruksdrift och boende i området minimeras, samtidigt som representativa och instruktiva delar av reservatet därigenom blir tillgängliga.

Fågeltorn kan anordnas i anslutning till någon av stigarna efter samråd med berörd markägare.

D UTMÄRKNING

Reservatsgränsen skall märkas ut enligt Svensk standard (SIS 03 15 22) vilket innebär att gränsmärken målas på träd och på stolpar som slås ned i

marken. Gränsmärkena skall placeras så att man kan se från ett märke till nästa. Vid gränsmarkering i skogsmark skall i gränslinjen, med 0,5 m på vardera sidan reservatsgränsen, röjas en tydlig gata. Denna gata får vid behov underhållas av reservatsförvaltaren. Fastighetsgräns som sammanfaller med reservatsgräns skall underhållas på sedvanligt vis.

E DOKUMENTATION AV GENOMFÖRDA SKÖTSELÅTGÄRDER

Utförda åtgärder skall varje år dokumenteras genom att ange:

- skötselområde,
- utförd åtgärd,
- åtgärdens syfte,
- tidsåtgång och utförare,
- år och månad för åtgärdens utförande.
- årligen dokumentera betestrycket genom att notera djurslag, antal djur och betesperiod.

Effekten av åtgärden skall dessutom följas upp med regelbunden notering och fotografering.

F UPPFÖLJNING AV SKÖTSELMÅL, KVALITETSMÅL OCH BEVARANDESTATUS

Uppföljning av skötselområde, kvalitetsmål och bevarandestatus bör ske genom en mer noggrann dokumentation av de enskilda skötselområdenas utveckling. Detta görs lämpligen med 10 års intervall.

Lämpliga uppföljningsmetoder är:

- att dokumentera och följa hamlingsåtgärderna inom skötselområde 7. Bör ske kontinuerligt under hela restaureringsprocessen.
- Fotodokumentation från fasta fotopunkter i ett urval av skötselområden, lämpligen skötselområdena 1, 3, 6, 7, 8, 11, 13, 14 och 15.
- Inventering av trädskiktet med avseende på trädslagsfördelning och åldersstruktur.
- Återkommande inventering av malbiotoper och provfiske av mal.

- Återkommande inventeringar av rödlistade arter inom miljöövervakningsytor som läggs ut med inriktning på lavar, mossor, svampar, kärlväxter och vedlevande insekter.
- Återkommande fågelinventeringar.

Uppföljningen skall sedan ligga till grund för förändringar av skötselmetoder och revidering av skötselplanen.

G INVENTERINGAR

För att dokumentera utgångsläget och möjliggöra uppföljning av bevarandestatus, kvalitetsmål och skötsel mål bör miljöövervakningsytor läggas ut inom lämpliga biotoper med avseende på lavar, mossor, svampar, kärlväxter och vedlevande insekter.

H SAMMANFATTNING OCH PRIORITERING AV SKÖTSELÅTGÄRDER

Sammanfattning av skötselåtgärder inom reservatet.

Skötsel- område	Åtgärd	Prioritet (1-3)
5	Frihugga äldre ek i beståndet.	1
3	Utglesning av trädskikt genom luckhuggning och borttagning av gran i strandskogen.	1
3, 6, 7, 10 15	Årligt bete.	1
9	Åkerbruk, alternativt bete	1
7	Successiv restaureringshamling och nyhamling av lind, samt bortgallring av ek.	1
14	Röjning av sly.	1
13, 2b	Frihuggning av grova lövträd och blivande jätteträd, samt bortgallring av gran.	2
11	Successiv avverkning av barr.	2
15	Röjning av trädskiktet på f.d. öppna åkerytor så att parcellstrukturen framträder tydligare.	2

Datum
2005-09-19

Ärendenummer
511-8763-02

Skötsel- område	Åtgärd	Prioritet (1-3)
16	Borttagande av vegetation som påverkar murar och vallgrav negativt i den medeltida borganläggningen på Källarholmen.	2
1	Återkommande röjningar av uppkommande sly i våtmark.	2
1-15	Bortgallring av uppkommande gran.	2
1	Slätter med rotorslätterbalk eller fräsaggregat efter maskinbandvagn.	3
1, 2a, 2b, 4, 13, 14	Årligt extensivt bete (vid bete luckhuggning inom skötselområde 4).	3
1, 5	Avveckling av barrbestånd vid avverkningsmogen ålder.	3

I REVIDERING AV SKÖTSELPLAN

En översyn av skötselplanen bör göras inom 15 år för att bedöma behovet av en revidering av planen. Revideringen berör i första hand riktlinjer och åtgärder.

J ANSVAR FÖR SKÖTSEL, DOKUMENTATION OCH UPPFÖLJNING AV SKÖTSELMÅL, KVALITETSMÅL OCH BEVARANDESTATUS

Länsstyrelsen har det övergripande ansvaret för förvaltningen av naturreservat i länet. Länsstyrelsen har i reservatsbeslutet utsett Skogsvårdsstyrelsen Jönköping-Kronoberg till förvaltare av reservatet i enlighet med 21 § FO (1998:1252) till miljöbalken. Förvaltaren har därmed ansvaret för att skötseln av reservatet följer fastställd skötselplan.

Förvaltaren ansvarar dessutom för dokumentation och uppföljning av skötselåtgärder, samt uppföljning av skötsel mål. Länsstyrelsen har ett övergripande ansvar för uppföljning av kvalitetsmål och bevarandestatus.

Fastighetsägaren har rätt och möjlighet att utföra de skötselåtgärder som framgår av fastställd skötselplan under förutsättning att det sker i samråd med förvaltaren. Om fastighetsägaren inte själv vill eller inte har möjlighet ansvarar förvaltaren för

Datum
2005-09-19

Ärendenummer
511-8763-02

att skötselåtgärder enligt fastställd skötselplan utförs.

Utfallande virke i samband med åtgärder, som utförs för att uppnå syftet med reservatet och med stöd av föreskrifter och skötselplan, tillfaller reservatsförvaltaren om inget annat avtalats med fastighetsägaren.

Bilagor

- a. Skötselplanekarta
- b. Historisk karta

Karta till skötselplan
naturreseptatet Vedåsa

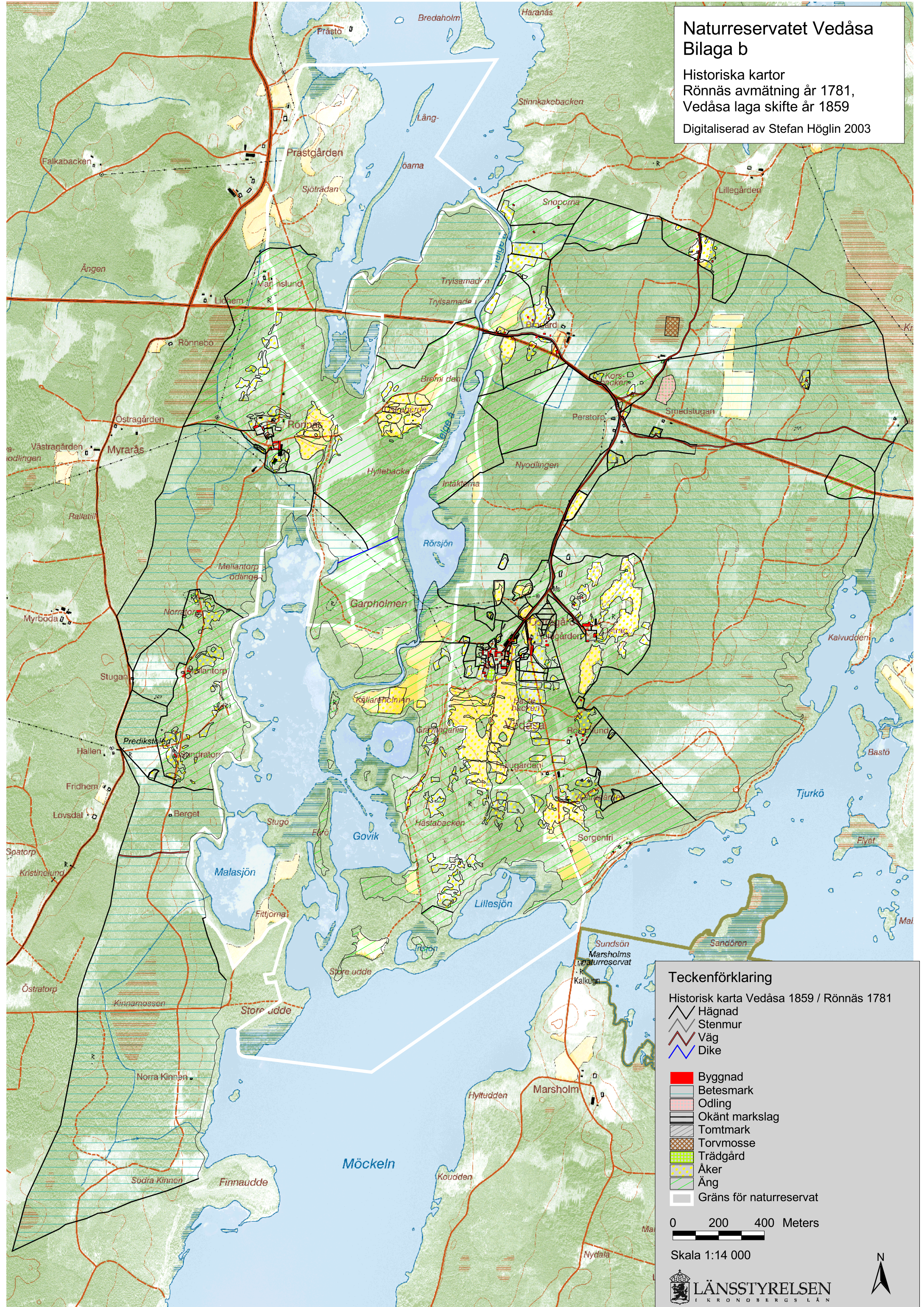
- Skötselområdesgräns med områdesnummer
- Fastighetsgräns

Skala 1:12 500

0 200 400 Meters

Naturreseptat Vedåsa Bilaga b

Historiska kartor
Rönnäs avmätning år 1781,
Vedåsa laga skifte år 1859
Digitaliserad av Stefan Höglin 2003

Teckenförklaring

Historisk karta Vedåsa 1859 / Rönnäs 1781

- Hägnad
- Stenmur
- Väg
- Dike

- Byggnad
- Betesmark
- Odling
- Okänt markslag
- Tomtmark
- Torvmosse
- Trädgård
- Åker
- Äng
- Gräns för naturreservat

Skala 1:14 000

